

OPPIMISEN TUEN JA
OPPILASHUOLLON KÄSIKIRJA
ESI- JA PERUSOPETUKSESSA

Sisällys

Johdanto	4
Perusopetus.....	5
Organisaatio ja yhteistyöryhmät	5
Yhteistyöryhmät	5
Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen.....	6
Keinoja ja menetelmiä ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen.....	8
Lapset puheeksi	8
KiVa Koulu®	8
Hyvinvointitaitojen opettaminen	8
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	9
Tukimuodot perusopetuksessa	9
Oppilaanohjaus ja tehostettu oppilaanohjaus	10
Oppimisen tuen ryhmä eli OTR	10
Monialainen asiantuntijaryhmä eli ATR	10
Oppilashuoltokertomus.....	10
Kolmiportainen tuki.....	11
Yleinen tuki	12
Tehostettu tuki	12
Erityinen tuki.....	12
Pedagogiset asiakirjat.....	12
Pedagoginen arvio	12
Oppimissuunnitelma	13
Pedagoginen selvitys	13
Erityisen tuen päätös.....	14
Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)	14
Tukimuodot	15
Eriyttäminen ja joustavat opetusjärjestelyt	15
Samanaikaisopetus	15
Tukiopetus	16
Osa-aikainen erityisopetus	16
Ohjaus- ja tukipalvelut.....	16
Oppimistaitojen ohjaus	16
Kerhotoiminta.....	16
Aamu- ja iltapäivätoiminta	17
Apuvälineet, tulkitsemis- ja koulunkäynninohjaajapalvelut	17

Erityiset painoalueet.....	17
Pidennetty oppivelvollisuus.....	18
Toiminta-alueittain järjestettävä opetus.....	19
Erityiset opetusjärjestelyt.....	19
VSOP eli vuosiluokkiin sitomaton opiskelu ja opetus.....	20
Joustava perusopetus - JOPO	20
Kotiopetus	21
Opiskeluhoolto ja kouluterveydenhoolto.....	22
Opiskeluhoolto	22
Koulupsykologi.....	23
Koulukuraattori.....	23
Psykiatrinen sairaanhoitaja eli koulutsemppari	23
Kouluterveydenhoolto.....	24
Viranhaltijan ilmoitusvelvollisuus.....	24
Poissaolot	25
Luvallinen poissaolo / Sairauspoissaolot	25
Luvaton poissaolo	26
Muut poissaolot.....	26
Ongelmalliset koulupoissaolot	26
Perusopetuksen nivelvaiheet	27
Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen	27
Esiopetuksesta perusopetukseen.....	27
Alaluokilta yläluokille.....	27
Yläluokilta toiselle asteelle	28
Tehostettu ohjaus kesällä yhteishaun tulosten tullessa	28
Lähteitä ja linkkejä.....	30

Johdanto

Tähän käsikirjaan on koottu perusopetuksen oppimisen tuen ja oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeiset tiedot ja käytänteet Wiitaunionissa.

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä koskevana toimintana, mutta opiskelijoilla on myös oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.

Oppilashuoltoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän toteuttama oppilashuolto, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Oppilashuoltoa toteutetaan monialaisena yhteistyönä opetustoimen, sosiaali- ja terveystoimen, opiskelijoiden sekä heidän huoltajiensa ja tarvittaessa myös muiden tahojen kanssa.

Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteuttavat kaikki oppilashuollon toimijat (OHL 4§).

Perusopetus

Organisaatio ja yhteistyöryhmät

Organisaatioon kuuluvat koulujen rehtorit, johtajat, luokan- ja aineenopettajat, erityisopettajat, oppilaanohjaajat, koulunkäynninohjaajat ja oppilashuollon asiantuntijat eri tasoilla.

Oppilashuollon ja oppimisen tuen näkökulmasta lapsen tai nuoren kannalta eri toimijat tukevat lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista eri tasoilla.

- huoltaja
- luokanopettaja/luokanvalvoja, aineenopettaja, erityisopettaja
- opinto-ohjaaja, rehtori
- koulukuraattori, koulupsykologi, terveydenhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja eli koulutsemppari, kouluterveydenhuolto
- koulun ulkopuoliset tahot, esimerkiksi nuorisotyöntekijä tai lapsiperheiden palvelut
- sivistyslautakunta, toimialajohtaja

Oppilashuollon toimia ohjaa ohjausryhmä, joka vastaa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Työryhmään kuuluu eri toimialueiden edustajia. Ryhmä kokoontuu vuosittain ja koollekutsujana toimii sivistystoimen toimialajohtaja.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Koulukohtainen oppilashuoltotyöryhmä kokoontuu vähintään kerran lukukaudessa. Ryhmään kuuluu rehtori tai koulunjohtaja, erityisopettaja(t), oppilashuollon vastuuopettaja(t) sekä tarpeen mukaan luokan- ja/tai aineenopettajia, koulunkäynninohjaajia sekä oppilashuollon työntekijöitä. Ryhmän kutsuu koolle rehtori tai koulunjohtaja. Ryhmään voidaan kutsua tarvittaessa myös oppilaiden edustaja sekä huoltajien edustaja.

Yhteistyöryhmät

Moniammatillista yhteistyötä voidaan tehdä perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluiden kanssa. Erityisesti kouluyhteistyö liittyy perheneuvontaan, lapsiperheiden sosiaalipalveluihin, vammaisten tukipalveluihin ja päihdetyöhön.

Tärkeitä yhteistyötahoja ovat myös toimintaterapia, puheterapia, neuropsykiatrinen valmennus eli nepsy –valmennus, Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri sekä erilaiset oppimisen tukeen ja oppilashuoltoon liittyvät kehittämisprojektit ja hankkeet.

Lisäksi yhteistyötä voidaan tehdä seuraavien tahojen kanssa: varhaiskasvatus, aamu- ja iltapäivätoiminta, suun terveydenhuolto, lasten- ja nuorisopsykiatrian poliklinikka ja kolmannen sektorin toimijat.

Y h t e i s t y ö h u o i t a j i e n k a n s s a	Huolenpidon portaat	P e d a g o g i n e n a r v i o
	Koulun ulkopuoliset asiantuntijatahot	
	Monialainen asiantuntijaryhmä: oppilas ja/tai huoltaja ne asiantuntijat, joita tarvitaan oppilaan oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi oppilaan/huoltajan kirjallinen suostumus sovitut asiat kirjataan oppilashuoltokertomukseen	
	Jatkotoimien suunnittelu: tilanteesta riippuen palaveri huoltajan kanssa koululla työparin käyttö suositeltavaa sovitaan jatkotoimenpiteistä	
	Huoli herää: keskustelu oppilaan kanssa – tieto luokanopettajalle/luokanvalvojalle pedagogista arviota voidaan alkaa täyttää	
Ennaltaehkäisevä työ: laadukas perusopetus kasvua ja kehitystä tukeva toimintakulttuuri yhteisöllisyys ja osallisuus kodin ja koulun yhteistyö turvallisuus oppilaan koulunkäynnin ja yleisen hyvinvoinnin jatkuva tuki ja seuranta		

Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen

Hyvä yleisopetus ja yleinen tuki ovat jokaisen oppilaan oikeus. Ne toimivat samalla parhaana ennaltaehkäisyinä ja antavat pohjan oppilaan tukemiseen myös jatkossa. Hyvän yleisopetuksen mahdollistavat ammattitaitoiset ja koulutetut aikuiset, terveelliset ja turvalliset koulutilat, ajanmukaiset oppimateriaalit ja opetusvälineet, riittävät resurssit sekä opetusta ohjaava, toimiva opetussuunnitelma.

Hyvä yleinen tuki perustuu oppilaan vahvuuksista lähtevään näkemykseen. Vahvuuksiin perustuvassa tuessa onnistumiset rakentavat uskoa siihen, että jokainen voi oppia lisää, olipa tuen

tarvetta tai ei. Vahvuusperustainen tuki pitää sisällään laadukkaan pedagogiikan, riittävät ja monipuoliset tukimuodot sekä ratkaisukeskeisyyden ja positiivisen pedagogiikan minäkuvaa vahvistavat elementit. Tuki rakentuu hyvän huomaamiseen oppilaassa ja hänen taidoissaan, osaamisen sanoittamiseen, ohjaavaan, rakentavaan palautteen antoon sekä taitojen opettamiseen. Aikuinen mallittaa omalla toiminnallaan samalla vuorovaikutustaitoja lapsille ja nuorille.

Opetussuunnitelmassa mainitaan usein termit ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen. Riittävän varhain annettu yleinen tuki ehkäisee ongelmien syntymistä, syvenemistä ja monimuotoistumista. Parhaimmillaan ennaltaehkäisy vähentää korjaavan tuen tarvetta myöhemmin. Pedagoginen ennakointi on kaikkien tuen portaiden toteuttamisen perusta. Ennakoinnilla vahvistetaan hyvinvointia ja tuetaan kaikkien onnistumista. Ennakointi vaatii aikaa, suunnittelua, pedagogista osaamista sekä tavoitteiden asettamista yhdessä oppilaan kanssa.

Varhainen puuttuminen on tuen tarpeen tunnistamista ja havaitsemista, vanhemmuuden ja lapsen osallisuuden vahvistamista, huoleen reagoimista, palveluiden tarjoamista, erityispalveluihin ohjaamista sekä moniammatillista yhteistyötä.

Opetussuunnitelma velvoittaa järjestämään koulutyön niin, että perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Oppilaiden tulee saada kokemusta yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta niin omassa opetusryhmässään, koulussaan kuin lähiympäristössään sekä erilaisissa verkostoissa. Oppilaskunnan hallitus edustaa kaikkia koulun oppilaita ja vahvistaa osallisuutta sekä antaa mahdollisuuksia vaikuttaa kouluyhteisönsä kehittämiseen.

Turvallinen ja oppimista tukeva yhteisöllinen koulukulttuuri saadaan aikaan oppilaslähtöisellä toiminnalla ja opetuksella, selkeällä suunnittelulla, sekä oppilaita, opettajia ja vanhempia kuuntelevalla ja osallistavalla toimintatavalla. Vanhempaintoimikunta tuo huoltajien aloitteita ja näkökulmia koulutyöhön.

Yhteisellä tekemisellä, jossa jokaisen osaaminen sekä kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon, vahvistetaan hyvinvointitaitoja. Lapset ja nuoret oppivat ilmaisemaan itseään, ottamaan vastuuta yhteisön osana sekä tuomaan oman mielipiteensä esille. Nämä taidot auttavat tulemaan toimeen muiden kanssa. Lasten ja nuorten on helpompi tutustua uusiin ihmisiin ja olla ryhmässä sekä myötävaikuttaa hyvään ryhmähenkeen.

Keinoja ja menetelmiä ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen

Lapset puheeksi

Lapset puheeksi® (LP) -menetelmän avulla rakennetaan vanhempien, muiden lapsen elämän tärkeiden ihmisten ja lapsen välille yhteistä ymmärrystä arjesta. Lähtökohtana on tukea perheitä heidän arkisissa ympäristöissään, kuten lasten kouluissa, päiväkodeissa, neuvolassa tai vapaa-ajan ympäristöissä.

Lapset puheeksi -menetelmä koostuu Lapset puheeksi -keskustelusta sekä tarvittaessa neuvonpidosta. Keskustelun tarkoituksena on tehdä näkyväksi arjen moninaisuus, sen monipuoliset vahvuudet ja mahdolliset haavoittuvuudet.

LP-neuvonpito kutsutaan koolle, kun LP-keskustelussa tunnistetaan lisätuen tarpeita. Neuvonpitoon kutsutaan perheen oman verkoston ihmisiä ja tarvittaessa toimijoita palveluista, järjestöistä ym. Yhdessä suunnitellaan toimia ja tekoja arjen tueksi.

Wiitaunionissa Lapset puheeksi -keskustelu on saatavilla perusturvan ja sivistystoimen palveluissa kaikille perheille eri ikäkausina. Lapset puheeksi -keskustelua tarjotaan koulun puolesta 2.-, 3.- ja 7.-luokkien oppilaiden huoltajille sekä tarvittaessa myös muulloin.

KiVa Koulu®

Wiitaunionin peruskouluissa on käytössä KiVa Koulu® - niminen kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma. Siinä pyritään ennen kaikkea ennaltaehkäisemään kiusaamista. Kiusaamisen vastaisessa koulussa huolehditaan, ettei kukaan jää syrjään tai tule huonosti kohdelluksi. KiVa-oppitunneilla voidaan vaikuttaa oppilasryhmien normeihin ja siihen, miten lapset ja nuoret toimivat kiusaamista havaitessaan. Aikuisetkin viestivät, että kiusaamista ei hyväksytä. KiVa-ohjelmassa puututaan tehokkaasti esille tuleviin kiusaamistapauksiin ja seurataan niiden ratkeamista KiVa-tiimin toimesta. KiVa-tiimiin kuuluvat siihen tehtävään nimetyt opettajat.

Hyvinvointitaitojen opettaminen

Hyvän elämän taitoja voidaan opettaa ja oppia. Ne ovat elämän perustaitoja, joita tarvitaan koulussa, opiskelussa, työssä, ihmissuhteissa ja oman itsensä kanssa läpi elämän. Hyvinvointitaitoja opetetaan ennaltaehkäisevästi silloin, kun elämä sujuu. Opitut taidot vahvistavat ja auttavat selviytymään, kun elämässä on haasteita ja vaikeuksia. Resilienssi eli psyykinen joustavuus ja palautumiskyky kasvavat hyvinvointitaitoja opettelemalla ja harjoittelemalla.

→ luodaan sellainen fyysinen, emotionaalinen ja kognitiivinen ympäristö, jonka avulla jokaiselle lapselle ja nuorelle saadaan mahdollisimman vahvat kasvuolosuhteet

→ hyvinvointitaitoja vahvistava koulu uskoo siihen, että lapsen hyvinvointi tukee myös akateemista oppimista ja kehittymistä

→ hyvinvointitaitoja vahvistava koulu painottaa ihmisten erilaisuuden ja erilaisten vahvuuksien merkitystä ja tunnistamista, hyvä ruokkii hyvää

→ hyvinvointitaitoja vahvistava koulu huomioi sen, että aikuisten työyhteisö on osa lapsen kehitysympäristöä (aikuisten hyvinvointi, työyhteisön tuki, työnohjaus, koulutus)

Hyvinvointitaitoja ovat vahvuustaidot, onnellisuus- ja tunnetaidot, läsnäolo- ja keskittymistaidot, ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot sekä itsensä johtamisen taidot.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kielellinen ja kulttuurinen tausta. Kodin ja koulun välillä pidetään säännöllisesti yhteyttä ja tehdään yhteistyötä, joka on tärkeää lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen sekä oppimisen turvaamiseksi. Yhteyttä pidetään matalalla kynnyksellä.

Huoltajat ovat vastuussa lapsen kasvatuksesta, ja koulu tukee tätä kasvatusta opetustehtävänsä ohella. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa oppilashuollon palveluista sekä oppimisen tuen saannin mahdollisuuksista, tuen kolmiportaisuudesta sekä käytettävissä olevista tukimuodoista. Huoltajalla on velvollisuus huolehtia siitä, että lapsen oppivelvollisuus tulee suoritetuksi.

Huoltajilla on mahdollisuus osallistua koulun toimintaan erilaisten tapahtumien ja teemapäivien kautta. Vanhempainvartteja ja -iltoja pidetään lukuvuosittain eri luokka-asteille koulun lukuvuosisuunnitelman mukaisesti. Lisäksi yhteistyötä tehdään arviointien yhteydessä. Vanhempainyhdistykset toimivat eri kouluilla sekä Pihtiputaalla että Viitasaarella.

Tukimuodot perusopetuksessa

Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen opetuksen ohella oppilaanohjausta ja riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea koko perusopetuksen ajan. Lisäksi oppilas voi saada oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädettyä yksilökohtaista oppilashuoltoa. Tuen tarkoitus on tukea kasvua ja kehitystä, edistää oppimista sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja koulupolulta putoamista. Toisin sanoen jokaisella oppilaalla on oikeus suorittaa peruskoulun oppimäärä ja saada jatko-opintokelpoisuus.

Jos oppilas tarvitsee oppimisessaan tukea, hänellä on oikeus saada sitä heti, kun tuen tarve ilmenee. Oppilas saattaa tarvita oppimisessa ja koulunkäynnissä tukea tilapäisesti tai pitempiaikaisesti. Tuen tarve voi vaihdella vähäisestä vahvempaan tai oppilas voi tarvita monenlaista tukea yhtä aikaa. Koulun antama tuki riippuu vaikeuksien laadusta ja laajuudesta. Mitä aikaisemmin oppilas saa tukea, sitä paremmin vältetään vaikeuksien lisääntyminen ja kasautuminen. On myös tärkeää turvata tuen saumaton jatkuminen koulunkäynnin eri vaiheissa. Eri tukimuotojen avulla pyritään tukemaan oppilaan oppimista ja turvaamaan yksilön kiinnittyminen osaksi yhteiskuntaa ja samalla pyritään mahdollistamaan siirtyminen koulutuspolulla eteenpäin. Tämä kaikki tehdään tiiviissä yhteistyössä oppilaan, huoltajan, opettajien sekä muiden toimijoiden kanssa.

Oppilaanohjaus ja tehostettu oppilaanohjaus

Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8.-9.-luokkalaisille, jotka sitä tarvitsevat. Tehostetun oppilaanohjauksen tarpeen arvioi ensisijaisesti oppilaanohjaaja, mutta tarpeen arvioinnissa tulisi myös hyödyntää monialaista pedagogista yhteistyötä. Tehostetun oppilaanohjauksen perusteina ovat esimerkiksi opiskelutekniikat, oppimisen pulmat, koulunkäyntiin suhtautuminen, motivaatioon liittyvät asiat, jatko-opintojen pohdintaan ja ammatinvalinnan lisäohjauksen tarve ja oppilaan oma kokemus ohjauksen tarpeesta. Opinto-ohjaaja laatii yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa henkilökohtaisen jatko-opintosuunnitelman.

Oppimisen tuen ryhmä eli OTR

Oppimisen haasteiden ennaltaehkäisemiseksi tai jo ilmenevien oppimisen esteiden madaltamiseksi voidaan kutsua koolle oppimisen tukiryhmä OTR. Oppimisen tukiryhmässä kartoitetaan oppilaan oppimisen kokonaistilannetta ja pohditaan keinoja ja välineitä, joilla edistetään oppilaan oppimisen taitoja ja madalletaan oppimisen esteitä. Kolmiportaisen tuen suunnittelusta vastaa oppimisen tukiryhmä, johon kuuluu oppilaan opetuksesta ja arvioinnista vastaava luokan-/aineenopettaja, erityisopettaja sekä tarvittaessa muita asiantuntijoita. Opettaja toimii ryhmän koollekutsujana.

Monialainen asiantuntijaryhmä eli ATR

Yksittäisen oppilaan tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Ryhmän kokooa koulun oppilashuollon vastaava opettaja yhteistyössä huoltajan/oppilaan kanssa. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta. Oppilaan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä oppilashuollon palveluja tai saamasta oppimiseensa liittyvää tukea.

Oppilashuoltokertomus

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan salassa pidettävä muistio. Oppilasta koskevia oppilashuollon ja/tai opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä tietoja voivat saada ne henkilöt, joiden työtehtävä ja vastuu sitä edellyttävät. Muistiot kootaan oppilashuoltokertomukseksi, ja siihen kirjataan seuraavat asiat: yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot; alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot; kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- ja virka-asemansa; kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa; asian aihe ja vireille panija; oppilaan tilanteen selvittämiseksi toteutetut toimenpiteet, kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset;

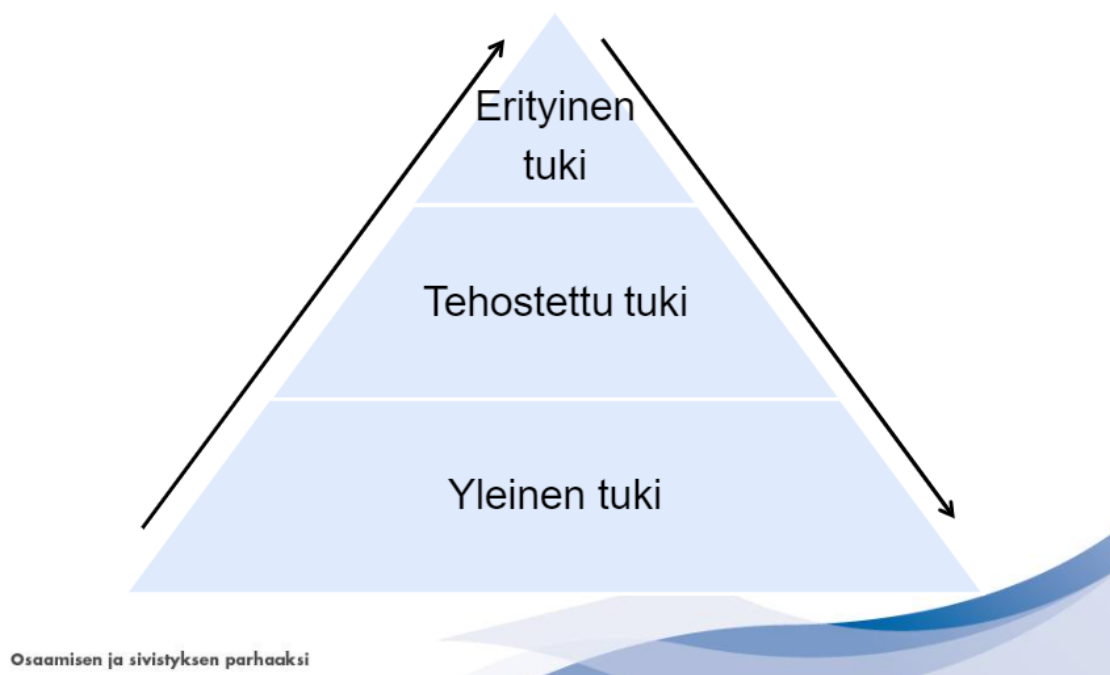
toteutetut toimenpiteet; yhteistyö eri tahojen kanssa; aiemmat ja nykyiset tukitoimet; tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa; tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot. Jos ryhmän ulkopuoliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Kolmiportainen tuki

OPETUSHALLITUS

Kolmiportaisen tuen rakenne

Kolmiportaisen tuen mallissa edetään yleisestä tuesta tehostetun tuen kautta erityiseen tukeen. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tarpeen mukaan muuttuvaa. Jokaisella tuen tasolla voidaan käyttää kaikkia eri tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätökseen perustuvaa erityisopetusta. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista. Tukitoimia ovat mm. eriyttäminen, koulunkäynninohjaajan tuki, tukiopeus, osa-aikainen erityisopetus, oppimissuunnitelma, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS, pienryhmäopetus/ohjaus sekä ohjauskeskustelut.

Yleinen tuki

Yleinen tuki on kaikille oppilaille tarjottua tukea ja ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Oppilaalla on oikeus saada riittävä kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä (POL30 § 1 mom), eikä yleisen tuen aloittaminen edellytä erillisiä tutkimuksia tai päätöksiä. Yleinen tuki tarkoittaa yleensä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana koulun arkea. Sen järjestäminen kuuluu kaikille opettajille ja oppilaan kanssa työskenteleville aikuisille. Tuen tarpeen kasvaessa opettajan johdolla laaditaan pedagoginen arvio ja arvion perusteella oppilas siirtyy tarvittaessa tehostettuun tukeen.

Tehostettu tuki

Tehostettu tuki on oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin jatkuvampaa, suunnitelmallisempaa ja yksilöllisempää tukemista. Oppilas voi tällöin tarvita useampaa tuen muotoa. Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen tarvittaessa moniammatillisena yhteistyönä. Tehostettua tukea annetaan oppilaalle laadittavan oppimissuunnitelman mukaisesti. Yhteistyö ja suunnitelmallisuus ovat tehostetun tuen toteutumisen edellytys.

Eriytyinen tuki

Jos oppilaalle annettu tehostettu, monipuolinen ja säännöllinen tuki ei riitä, laaditaan moniammatillisessa yhteistyössä pedagoginen selvitys. Tämän selvityksen pohjalta rehtori tekee erityistä tukea koskevan hallintopäätöksen. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Eriytyinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Eriytyisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Huoltajan tuki, moniammatillinen yhteistyö ja yksilöllinen ohjaus ovat tärkeitä. Eriytyisen tuen päätös tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä ja siitä tehdään hallintolain mukainen kirjallinen päätös.

Pedagogiset asiakirjat

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen tai siirtyminen tehostetusta tuesta takaisin yleiseen tukeen perustuu pedagogiseen arvioon. Pedagogisessa arviossa kuvataan seuraavat asiat:

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne yhteistyössä koulun, oppilaan ja huoltajan kanssa
- oppilaan saama yleinen tai tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- pedagogiset ja oppimisympäristöön liittyvät tukijärjestelyt
- päätös yleiseen tai tehostettuun tukeen siirtymisestä

Asiakirjan kirjaamisesta vastaa tuettavassa oppiaineessa opettava opettaja konsultoiden erityisopettajaa ja tarvittaessa myös muita opettajia.

Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma voidaan tehdä yleisen tuen portaalla ja tehdään kaikille tehostetun tuen oppilaille. Oppimissuunnitelmaan kirjataan seuraavat asiat:

- oppilaskohtaiset tavoitteet, jotka noudattavat vähintään sen hetkisen vuosiluokan tavoitteita
- oppiaineet ja aineryhmät sekä niiden sisällölliset painoalueet, joita oppimissuunnitelma koskee
- pedagogiset ratkaisut
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet
- tuen edellyttämä yhteistyö huoltajien ja oppilaan kanssa
- moniammatillinen yhteistyö eri toimijoiden kanssa
- tuen seuranta ja arviointi

Asiakirjan kirjaamisesta vastaa luokanopettaja/aineenopettaja, ja tarvittaessa konsultoidaan myös muita opettajia.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys. Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppimissuunnitelmaa. Erityisen tuen päätöstä varten tarvitaan:

- selvitys oppilaan kokonaistilanteesta
- oppilasta opettavien opettajien selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä
- moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta
- lisäksi tarvittavat muut lausunnot, kuten psykologinen tai lääketieteellisen lausunto

Pedagogisessa selvityksessä kuvataan seuraavat asiat:

- oppilaan vahvuudet
- oppimiseen ja kasvuun ja opiskelutilanteisiin liittyvät keskeiset haasteet
- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet

- selvitys tehostetusta tuesta ja sen vaikutuksista
- arvio pedagogisista ja oppilashuollollisista tuen muodoista ja järjestelyistä
- perusteltu arvio oppimäärien yksilöllistämistarpeesta
- päätös tehostettuun tai erityiseen tukeen siirtymisestä
- huoltajan kuuleminen

Asiakirjan kirjaamisesta vastaa tuettavassa oppiaineessa opettava opettaja yhteistyössä luokanopettajan tai luokanvalvojan ja erityisopettajan kanssa.

Erityisen tuen päätös

Koulutuksen järjestäjä tekee hallintolain mukaisen päätöksen erityisen tuen aloittamisesta, jatkamisesta ja lopettamisesta. Päätöksessä määrätään:

- oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä
- mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut
- muut POL 31§:ssä tarkoitetut palvelut, kuten oppilaan tarvitsemat apuvälineet
- mahdolliset yksilöllistettävät oppiaineet, niiden lisääminen tai vähentäminen,
- opetuksen järjestäminen poiketen POL 11§:ssä määritellystä oppiainejaosta,
- oppilaan vapauttaminen oppiaineen opiskelusta,
- muut POL 18§:n perusteella päätettävät erityiset opetusjärjestelyt, kuten muut opetuksen sisältöjä tai järjestämistapaa koskevat järjestelyt,
- päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta (ei vaadi pedagogista selvitystä)
- opiskelu toiminta-alueittain

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan eli HOJKS-asiakirjaan kuvataan seuraavat asiat:

- oppilaskohtaiset tavoitteet
- pedagogiset ratkaisut
- opetuksen järjestäminen
- yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- tuen seuranta ja arviointi yksilöllistetyissä oppiaineissa
- yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteiden toteutumisen arviointi

Asiakirjan kirjaamisesta vastaa erityisopettaja/erityisluokanopettaja yhteistyössä muiden oppilaan kanssa työskentelevien kanssa.

Tukimuodot

Yleinen tuki (oppimissuunnitelma)	Pedagoginen arvio	Tehostettu tuki oppimissuunnitelma	Pedagoginen selvitys	Eriytynen tuki HOJKS
Huoltajien ja koulun yhteistyö Eriyttäminen Samanaikaisopetus Tukiopetus Joustavat ryhmittelyt Oppilaan ohjaus Kerhotoiminta Aamu- ja iltapäivätoiminta 0.-2.luokat Läksytuki Avustaja- ja ohjaajapalvelut Oppilashuollon tuki Oppimissuunnitelma Osa-aikainen erityisopetus	Oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteen kartoittaminen Oppilasta tuettavassa oppiaineessa opettava opettaja laatii pedagogisen arvion Eriytisopettajan konsultointi	Huoltajien ja koulun yhteistyö Eriyttäminen Painoalueittain opiskelu Samanaikaisopetus Tukiopetus Joustavat ryhmittelyt Oppilaan ohjaus Kerhotoiminta Aamu- ja iltapäivätoiminta 0.-2. luokat Läksytuki Avustaja- ja ohjaajapalvelut Oppilashuollon tuki Oppimissuunnitelma Osa-aikainen erityisopetus	Selvitys oppilaan kokonaistilanteesta Moniammatillinen yhteistyö Huoltajan ja oppilaan kuuleminen sekä kirjaaminen Mahdolliset muut lausunnot ja konsultaatiot Oppilasta tuettavassa oppiaineessa opettava opettaja laatii pedagogisen selvityksen yhteistyössä, luokanvalvojan/-opettajan ja erityisopettajan kanssa. Eriyisen tuen hallinnollinen päätös	Huoltajien ja koulun yhteistyö Eriyttäminen Samanaikaisopetus Tukiopetus Joustavat ryhmittelyt Oppilaan ohjaus Kerhotoiminta Aamu- ja iltapäivätoiminta 0.-9. luokat Läksytuki Avustaja- ja ohjaajapalvelut Oppilashuollon tuki Oppimissuunnitelma Osa-aikainen erityisopetus Yksilöllistäminen Toiminta-alueittain opiskelu

Eriyttäminen ja joustavat opetusjärjestelyt

Eriyttämisen tarkoituksena on tarjota positiivisia oppimiskokemuksia oppilaan oman taitotasonsa mukaisesti. Eriyttäminen mahdollistaa oppilaalle sopivan tasoisen opetuksen, oppimisen ja materiaalit. Myös opetusmenetelmää, havainnollistamistapaa, oppimiseen tai opettamiseen käytettävää aikaa sekä oppimisympäristöä voidaan eriyttää. Eriyttäminen voi ulottua myös koejärjestelyihin, (esim. koealueen pilkkominen pienempiin osiin ja suulliset kokeet).

Samanaikaisopetus

Samanaikaisopetuksen tarkoituksena on vastata oppilaiden tuen tarpeisiin siten, että kaksi opettajaa suunnittelee, opettaa ja arvioi yhdessä yhtä opetusryhmää. Samanaikaisopetus on yhteinen työskentelytapa, joka mahdollistaa erilaisten oppimista tukevien pedagogisten menetelmien käytön. Samanaikaisopetus voi olla:

- avustavaa opetusta
- täydentävää opetusta
- tiimiovetusta
- pistetyöskentelyä
- rinnakkaisopetusta

Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta (POL 16 §). Tukiopetus on yksin tai pienessä ryhmässä saatavaa opetusta, jossa oppilas saa yksilöllisempää ohjausta. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun tuen tarve on havaittu.

Oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua myös ennakoivaan tukiopetukseen. Tukiopetusta järjestetään pääasiassa oppituntien ulkopuolella, mutta mahdollisuuksien mukaan sitä voidaan järjestää myös koulupäivien aikana esimerkiksi välitunneilla tai jonkin toisen oppiaineen tunnin aikana.

Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikainen erityisopetus on oppilaan kasvua, kehitystä ja oppimista tukevaa työtä. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa jokaisella tuen tasolla oppilaan tarpeen mukaan. Erityisopettaja suunnittelee oppilaan tukea yhdessä muiden opettajien kanssa. Osa-aikainen erityisopetus on ensisijaisesti oppilaan ohjaamista, mutta myös muiden opettajien tukemista ja konsultointia oppilaiden oppimisen tukemiseen liittyvissä asioissa.

Ohjaus- ja tukipalvelut

Ohjaus- ja tukipalvelut ovat tehostetun ja erityisen tuen muotoja. Monet valtion erityiskoulut järjestävät ohjaus- ja tukipalveluja lähikoulua käyville erityistä tukea tarvitseville oppilaille (esim. Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva sekä Valtakunnallinen erityisen tuen palveluverkosto VALTERI, joka sisältyy Opetushallituksen EDU.fi-opettajan verkkopalveluihin).

Oppimistaitojen ohjaus

Laadukas perusopetus ja opiskelun tuki ovat opiskelun vaikeuksien ennaltaehkäisyssä olennainen perusta. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta opiskelussa, auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja valmiuksiaan sekä ehkäisemään ennalta opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. (POL 7 § 30)

Kerhotoiminta

Kerhotoiminnan tarkoituksena on tarjota virikkeitä ja edistää oppilaan kasvua ja kehitystä. Kerhotoiminta tarjoaa myös sosiaalisia kontakteja ja oppimistilanteita. Wiitaunionin kouluissa on viime vuosina järjestetty kerhotoimintaa valtionavustusrahoituksella. Kerhotoiminta on tarkoitettu

peruskoulun vuosiluokkien 1-9 oppilaille. Koulun kerhotoiminta on oppilaalle maksutonta. Kerhotoiminta tukee pyrkimystä kokonaiskoulupäivään, sillä kerhot toimivat yleensä heti koulupäivän jälkeen.

Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla tuetaan lapsen kasvua ja kehitystä. Aamu- ja iltapäivätoiminta on tarkoitettu esikoululaisille (esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus), ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä kaikkien vuosiluokkien erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia ja terveyttä. Lapselle tarjotaan ennen ja jälkeen koulupäivän turvallinen ympäristö, jossa hän voi aikuisen ohjauksessa osallistua monipuoliseen ja virkistävään toimintaan. Toiminta pitää sisällään leikkiä, lepoa, luovaa toimintaa ja myönteisiä kokemuksia. Paikallinen järjestäjä määrittelee toiminnan yksityiskohtaiset sisällöt. Kunnan tulee hyväksyä toimintasuunnitelma aamu- ja iltapäivätoimintaa varten. Aamu- ja iltapäivätoimintaan haetaan koulusta saatavalla lomakkeella.

Apuvälineet, tulkitsemis- ja koulunkäynninohjaajapalvelut

Pidennetyn opetusvelvollisuuden oppilaalla ja erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja ohjaajapalvelut (POL 31 § 1 mom.). Koulunkäynninohjaajat työskentelevät perusopetuksen luokissa, pienryhmissä sekä esikouluryhmissä. Koulunkäynninohjaajan työnkuva on ensisijaisesti avustaa ja ohjata tukea tarvitsevia oppilaita. Päävastuu opetustyöstä on opettajalla. Oppilas voi tarvita tulkitsemista tai apuvälineitä esim. kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja. Tulkitsemis- ja ohjaajapalvelut voivat olla osa yleistä, tehostettua tai erityistä tukea.

Erityiset painoalueet

Tehostetun ja erityisen tuen aikana yhtenä eriyttämisen menetelmänä voidaan käyttää opiskelun erityisiä painoalueita. Erityisillä painoalueilla tarkoitetaan opinnoissa etenemisen kannalta keskeisimpien ydinsisältöjen opiskelemista. Tavoitteena on auttaa oppilasta ottamaan haltuun opinnoissa etenemisen kannalta välttämättömät sisällöt.

Opiskelun erityiset painoalueet määritellään oppilasta opettavan luokan-/aineenopettajan toimesta yhteistyössä huoltajien ja oppilaan kanssa.

Opiskelun erityiset painoalueet muodostetaan opetussuunnitelmassa määritellyistä oman vuosiluokan keskeisimmistä sisällöistä eli ns. ydinsisällöistä. Sisällöt muodostetaan siten, että oppilas pyrkii saavuttamaan edelleen oman vuosiluokkansa tavoitteet hyväksytysti. Opiskelun erityiset painoalueet eivät voi näin ollen olla esimerkiksi alempien vuosiluokkien sisältöjä tai tavoitteita.

Opiskelun erityiset painoalueet ovat tehostetun tuen vahvin muoto ennen oppiaineen yksilöllistämistä. On toki huomattava, että oppilas tarvitsee painoalueiden ohelle myös muita tukitoimia saavuttaakseen tavoitteet. Opiskelun erityiset painoalueet kirjataan oppilaan oppimissuunnitelmaan tai HOJKS-asiakirjaan niihin oppiaineisiin, joiden oppimäärää ei ole yksilöllistetty.

Opiskelun erityiset painoalueet on luonteeltaan väliaikainen ratkaisu ja sen tarvetta ja toteutumista tulee tarkastella säännöllisesti ja tapauskohtaisesti.

Painoalueittain opiskeltaessa arviointi tapahtuu suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin, tavoiteltavan arvosanan mukaisesti. Tämä tavoitearvosana ja sen kriteerit tulee kirjata oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin. Painoalueista ja tavoitearvosanasta huolimatta oppilaalle on annettava mahdollisuus osoittaa osaamisensa laajemmin esim. koetilanteessa. Arviointitilanteessa oppilaalle osoitetaan vähimmäistehtävät, joista tulee suoriutua, mutta halutessaan hänen tulee saada osoittaa osaamistaan myös laajemmin. Jos oppilas ei suoriudu painoalueista arvosanalla 5, voidaan laatia pedagoginen selvitys ja tarkastella mahdollisuutta yksilöllistää oppiaine.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, hän opiskelee pidennetyn oppivelvollisuuden mukaisesti. Pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään hallinnollinen päätös. Pidennetyn oppivelvollisuuden ja samalla kertaa tehtävän erityisen tuen ensikertaisen päätöksen perusteluina tulee olla psykologinen tai lääketieteellinen lausunto, josta tulisi käydä ilmi asiantuntijan näkemys vammaisuuden asteesta.

Pidennettyyn oppivelvollisuuteen siirrytään pääsääntöisesti ennen esiopetukseen siirtymistä. Pidennetty oppivelvollisuus tarkoittaa oppivelvollisuuden alkamista vuotta säädettyä aiemmin eli sinä vuonna, kun lapsi täyttää 6 vuotta. Yleisesti oppivelvollisuus alkaa lapsilla vuotta myöhemmin eli samana vuonna, kun siirrytään esiopetuksesta perusopetukseen. Pidennetyn oppivelvollisuuden tarkoituksena on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetty oppivelvollisuus voidaan suorittaa kolmella eri tavalla:

1. Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää seitsemän vuotta.
2. Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää seitsemän vuotta.
3. Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna kun hän täyttää kahdeksan vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Perusopetusasetuksessa on säädetty pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaita koskevat ryhmäkoot. Niistä ei voi poiketa edes tilapäisesti. Jos esimerkiksi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas integroidaan yleisopetuksen ryhmään, 20 oppilaan enimmäisryhmäkoko noudatetaan kaikilla oppitunneilla. Oppilaat lasketaan kulloisellakin tunnilla läsnä olevien oppilaiden mukaan. Näin ollen ryhmässä voi olla maksimimäärän ylittävä määrä oppilaita, jos joustavilla järjestelyillä pidetään huoli siitä, ettei enimmäismäärä ylity yhdelläkään oppitunnilla. Samanaikaisopetuksessa tilanteessa, jossa luokassa on kaksi opettajaa, lasketaan oppilaat kahden opettajan oppilaiksi, joten tällaisen ryhmän yhteiskoko voi olla säädettyä suurempi.

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Vaativan erityisen tuen oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä. Opetus järjestetään toiminta-alueittain vain kun todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan edes oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Toiminta-alueittain järjestävän opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämässään. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet. Koulupäivän eri tilanteita hyödynnetään oppimisessa, ja oppimisympäristöä kehitetään toimivaksi ja oppilasta motivoivaksi. Oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä oppilaan edistymisen arviointi kuvataan HOJKSissa kullekin toiminta-alueelle. Tavoitteet asetetaan siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä. Opetus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Lisäksi tehdään opettajien keskinäistä sekä muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä.

Erityiset opetusjärjestelyt

Oppilaalle voidaan tehdä päätös erityisistä opetusjärjestelyistä, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä (POL18 § 1 mom. 3). Huoltaja toimittaa koululle lääkärintodistuksen oppilaan terveydentilasta. Tällöin oppilaan opetus voidaan järjestää perusopetuslainsäädännöstä osittain poiketen, esimerkiksi tuntimäärältään kevennettynä. Yksityiskohtaisista järjestämistavoista sovitaan yhteistyössä rehtorin, huoltajan, oppilaan sekä muun tarvittavan opetus/oppilashuollon henkilöstön kanssa. Järjestämistavat ja ajankohdat kirjataan oppilaan oppimissuunnitelmaan.

Päätös erityisistä opetusjärjestelyistä voidaan tehdä myös erityisen tuen päätöksen saaneille oppilaille. Tällöin päätöksessä määritellään, miltä osin siinä poiketaan oppilaan erityisen tuen päätöksestä määrääjäksi.

VSOP eli vuosiluokkiin sitomaton opiskelu ja opetus

Mikäli oppilas ei pysty käymään perusopetusta vuosiluokkien mukaisesti ja tarvitsee joustoa opintoihin, hänen on mahdollista suorittaa se vuosiluokkiin sitomattomasti. Wiitaunionin alueella asiasta on päätetty koulujen opetussuunnitelmissa. Rehtori/koulunjohtaja määrää vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun ohjaamiseen vastuupettajan, joka koordinoi/ohjaa opetuksen etenemistä.

Vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan oppilas voi edetä opinnoissa hänelle laaditun oman opinto-ohjelman mukaan. Vuosiluokkiin sitomaton järjestely voi koskea kaikkia koulun oppilaita, tiettyjen vuosiluokkien/opetusryhmien oppilaita tai yksittäisiä koulussa opiskelevia oppilaita. Järjestelyn taustalla voi olla erilaisia syitä kuten koulun yleiset pedagogiset ratkaisut, yhdysluokkaopetuksen järjestelyt tai yksittäisen oppilaan opiskelun vaikeutuminen sairauden vuoksi. Järjestely tuo joustoa sekä opetusjärjestelyihin, opinnoissa etenemiseen että oppilaan arviointiin. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu/opetus on yksi eriyttämisen muoto.

Perusopetuksessa oman opinto-ohjelman mukaan eteneminen liittyy lähinnä siihen, että oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä ei määritellä opetussuunnitelmassa vuosiluokittain vaan ne jaetaan opintokokonaisuuksiksi muulla tavalla. Tämä tuo mahdollisuuksia ja joustoa opintokokonaisuuteen käytetyn ajan, mutta myös opetusryhmien muodostamisen suhteen. Oppilaan on mahdollista edetä jossakin oppiaineessa opintokokonaisuudesta toiseen hitaammin tai nopeammin ja syvemmälle kuin luokallisessa järjestelmässä. Näin voidaan joustavammin ottaa huomioon oppilaan erilaiset tarpeet. Oppilas ei jää luokalleen hylättyjen tai puuttuvien suoritusten vuoksi eikä joudu hyppäämään luokan yli, vaan lukuvuoden päättyessä saa todistuksen suorittamistaan opintokokonaisuuksista ja siirtyy seuraavalle luokalle jatkamaan siitä, mihin edellisenä vuonna jäi. Vuosiluokkiin sitomattomassa opetuksessa todistukseen ei merkitä arvosanaa neljä vaan ainoastaan hyväksytysti suoritettut kokonaisuudet. Luokalleen oppilas voi jäädä vain yleisen huonon koulumenestyksen perusteella.

Merkittävän joustomahdollisuuden vuosiluokkiin sitomaton järjestelmä tarjoaa erityisesti perusopetuksen päättövaiheessa. Jos oppilas etenee oman opinto-ohjelmansa mukaan vuosiluokkiin sitomattomasti, eivät hänen jo hyväksytyt suorituksensa raukea. Oppilas jatkaa seuraavana lukuvuonna opintojaan 9. luokan oppilaana ja saa päättötodistuksen heti, kun perusopetuksen oppimäärä eri oppiaineissa on hyväksytysti suoritettu.

Myös Suomeen ulkomailta palaavien oppilaiden tai maahanmuuttajataustaisten oppilaiden opiskeluun vuosiluokkiin sitomaton järjestelmä tuo tarvittaessa joustomahdollisuuksia.

Joustava perusopetus - JOPO

Kunnat voivat järjestää 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen (JOPO) toimintaa. Joustavan perusopetuksen toiminta tukee oppilaita perusopetuksen oppimäärän suorittamisessa, toisen asteen koulutukseen siirtymisessä sekä pitkällä tähtäimellä työelämään sijoittumisessa sekä syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Joustavan perusopetuksen tavoitteena on vähentää perusopetuksen keskeyttämistä, ehkäistä syrjäytymistä sekä vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Lisäksi oppilaita tuetaan jatko-opintoihin siirtymisessä sekä edistetään heidän opiskelunvalmiuksiaan. Joustava perusopetus toteutetaan koulussa ja ohjattuna opiskeluna työpaikoilla sekä muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on tärkeä osa opiskelua. Opetuksessa korostuu moniammatillinen ja eri organisaatioiden välinen yhteistyö.

Wiitaunionissa joustavaa perusopetusta (JOPO) järjestetään Viitasaarella Haapaniemen koululla. JOPO-luokka ei ole erityisluokka, vaan yleisopetuksen muoto, jonka tarkoituksena on edistää oppilaan taipumusten ja kykyjen mukaista suoriutumista koulussa sekä ehkäistä koulupudokkuutta. Tavoitteena on perusopetuksen päättötodistuksen saaminen ja jatkokoulutukseen hakeutuminen.

Opetusmenetelmiä ovat tavanomaisen luokkaoppimisen ohella työpaikkajaksot, leirikoulut, oppilaitos- ja työpaikkavierailut sekä erilaiset toiminnalliset työtavat. Jokaiselle oppilaalle laaditaan yksilöllinen oppimissuunnitelma sekä tarvittaessa henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Jopo-luokassa työskentelee luokanopettajan lisäksi kasvatusohjaaja.

Ryhmään otetaan enimmillään 10 oppilasta, jotka ovat ensisijaisesti 9.-luokkalaisia ja toissijaisesti 8.-luokkalaisia. Haku JOPO-luokalle järjestetään 8. luokan kevätlukukaudella. Hakeminen JOPO-ryhmään tapahtuu lomakkeella, joka täytetään yhdessä huoltajan kanssa. Lisäksi oppilaalle järjestetään haastattelu, johon voidaan kutsua myös huoltaja mukaan. Päätökset oppilasvalinnoista tekee JOPO-tiimi ja hallinnollisen päätöksen ryhmään siirtämisestä tekee Haapaniemen koulun rehtori.

JOPO-luokalle valittu oppilas aloittaa opiskelun kahden kuukauden mittaisella koeajalla, jolloin hänen soveltuvuutensa joustavan perusopetuksen toimintaan arvioidaan. Mikäli joustavaa perusopetusta ei voida pitää oppilaalle sopivana opiskelumuotona, hän palaa aiempaan ryhmäänsä. Mahdollinen myöhempi JOPO-luokalta eroaminen tai erottaminen vaatii hallinnollisen päätöksen.

Kotiopetus

Lähikoulu on ensisijaisesti lapsen perusopetuspaikka. Oppivelvollisuuden voi kuitenkin suorittaa myös muulla tavoin kuin käymällä koulua. Huoltaja voi halutessaan siirtää lapsensa kotiopetukseen. Mikäli näin tapahtuu, huoltaja on vastuussa opetuksen järjestämisestä ja on velvollinen huolehtimaan oppivelvollisuuden suorittamisesta. Mikäli lapsi osallistuu kotiopetukseen, kunta ei ole velvollinen järjestämään hänelle mitään palveluja tai etuuksia, kuten erityisopetus, oppikirjat tai oppilashuollolliset palvelut. Kunnan tehtävänä on kuitenkin valvoa oppivelvollisuuden etenemistä. Lähikoulun rehtori/koulunjohtaja nimeää tutkivan opettajan, jonka tehtävänä on selvittää kerran tai kahdesti vuodessa oppivelvollisen edistymistä ja antaa siitä arvio oppivelvolliselle, huoltajalle, kotiopetuksen järjestäjälle ja opetuksen järjestäjille.

Kotona opiskelevien oppivelvollisten opiskelun järjestämistä määrittelevät lähinnä perusopetuslain ja valtioneuvoston asetuksen sisältämät yleiset tavoitteet sekä perusteiden määräykset eri aineiden ja niihin sisältyvien aihekokonaisuuksien tavoitteista ja sisällöistä sekä oppilaan arvioinnista ja todistuksista. Kotona opiskeleva oppilas ei voi saada vapautusta mistään oppiaineesta huoltajan päätöksellä, eikä oppiaineita voida yksilöllistää, sillä erityisopetuspäätös voidaan antaa vain koulussa. Kotiopiskelijan opinnot ja niiden arviointi on koulua käyviä tiukemmin sidottu säädöksissä määriteltyihin oppiaineiden oppimääriin.

Opiskeluhoolto ja kouluterveydenhoolto

Opiskeluhoolto

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Oppilashuoltoa säätelevät perusopetuslaki (628/1998) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013). Opiskeluhoolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoルトona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon. Kunkin koulun oppilashuoltosuunnitelman laatii rehtori/koulunjohtaja ja siinä kuvataan oppilashuollon toimintatavat ja resurssit.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013, 9§) velvoittaa kuntaa tarjoamaan oppilaille ja opiskelijoille koulupsykologin ja koulukuraattorin palveluita. Näiden lisäksi Wiitaunionissa työskentelee psykiatrinen sairaanhoitaja eli koulutsemppari vahvistamassa lapsille, nuorille ja perheille tarjottavaa tukea. Koulupsykologin, koulukuraattorin ja psykiatrisen sairaanhoitajan toimenkuvissa on paljon yhteneväisyyksiä, mutta lisäksi jokaisen työllä on omat erityiset painoalueensa.

Opiskeluhoollon toimijat osallistuvat lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien tukemiseen. Työskentely on oppilaslähtöistä ja kokonaisvaltaista sekä tukee oppimista ja hyvinvointia. Opiskeluhoollon työntekijät toteuttavat tuki- ja neuvontakäyntejä sekä lasten, nuorten että vanhempien kanssa. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden tutkimus- ja hoito- ja tukitahojen kanssa. Opiskeluhoollon palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen ja luottamuksellisuuteen. Opiskeluhoollon työntekijöitä koskee lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus (417/2007, 25§).

Konsultoivaa opiskeluhooltotyötä toteutetaan yhdessä koulun henkilöstön ja johdon kanssa. Opiskeluhoollon toimijat tuovat esiin ammattiosaamistaan sekä konsultoinnissa henkilöstön kanssa että asiantuntijaryhmissä ja koulukohtaisessa oppilashuoltoryhmässä.

Opiskeluhoollon toimijat osallistuvat koulun yhteisölliseen ja ennaltaehkäisevään työhön sekä edistävät opiskeluyhteisön hyvinvointia. Yhteisöllisyyteen pyritään vaikuttamaan osallisuudella koulun toimintojen suunnitteluun (esim. kiusaamisen vastainen työ), sekä osallisuudella mm. luokka- ja ryhmätoimintojen kehittämiseen ja ohjaukseen yhdessä opetushenkilöstön kanssa. Lisäksi opiskeluhoollon toimijat kehittävät ja suunnittelevat yhteisöllisyyteen ja hyvinvointiin keskittyviä

toimia yhteistyössä koulun henkilöstön kanssa. Opiskeluhuollon työntekijät kehittävät ja seuraavat oppilashuoltotyötä ennakoivasti ja suunnitelmallisesti. Opiskeluhuollon toimijat myös edistävät ja kehittävät yhteistyötä koulun ja kotien välillä.

Tärkeää on, että oppilashuollon toimijoihin otetaan yhteyttä jo varhaisessa vaiheessa, jotta lapset ja nuoret saavat apua ja tukea silloin, kun sitä tarvitsevat. Koulun henkilökunta voi ottaa yhteyttä opiskeluhooltoon salassapitovelvollisuuden estämättä (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16§). Konsultaation voi tehdä myös mainitsematta oppilaan nimeä. Tarvittaessa opiskeluhuollon työntekijä ohjaa lapsen tai nuoren asian johonkin toiseen palveluun.

Koulupsykologi

Koulupsykologin työhön kuuluu oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien pulmien arviointi, tutkiminen sekä tukitoimien suunnittelu yhdessä huoltajien ja opettajien kanssa. Koulupsykologi välittää psykologista tietoa ja osaamista koulu yhteisöön, jolloin se hyödyttää oppilaita, heidän huoltajiaan sekä koulun henkilökunnan jäseniä. Keskustelukäynnit psyykkisiin haasteisiin liittyen kuuluvat myös koulupsykologin tehtäviin.

Koulukuraattori

Koulukuraattori on koulun sosiaalityöntekijä. Koulukuraattori tukee lapsia ja nuoria erityisesti ihmissuhteisiin liittyvissä tilanteissa. Haasteet voivat liittyä esimerkiksi perhesuhteisiin, kaverisuhteisiin, seurustelukysymyksiin, luokkatilanteisiin, yksinäisyyteen tai mihin tahansa pohdintoihin ihmissuhteissa. Lisäksi lievä masennus- ja ahdistusoireilu, pohdinnat sukupuoli- ja seksuaali-identiteettiin liittyen sekä mikä tahansa lapsen, nuoren, huoltajan tai esimerkiksi opettajan mieltä painava asia kannattaa ottaa esiin koulukuraattorin kanssa. Koulukuraattorityö on etsivää, ennaltaehkäisevää ja korjaavaa.

Psykiatrinen sairaanhoitaja eli koulutsemppari

Koulutsemppari on psykiatrinen sairaanhoitaja, joka työskentelee kouluilla. Wiitaunionissa asiakkaana ovat alueen lapset ja nuoret (alle 18-vuotiaat). Koulutsemppari työskentelee erityisesti lasten ja nuorten psyykkisen oireilun parissa: haasteet voivat liittyä esimerkiksi ahdistukseen, masennukseen, syömisen vaikeuteen, uupumukseen, pakko-oireisiin, päihiteisiin tai väkivaltaan. Työhön kuuluu kartoittavaa varhaisen tuen työtä, ja siihen sisältyy myös perustason hoitotyötä yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Koulutsempparin tehtävänä on kuunnella lasten, nuorten, opettajan tai perheen huolenaiheita ja olla tukena erilaisissa tilanteissa.

Kouluterveydenhuolto

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto on lakisääteistä ja maksutonta kunnan järjestämää perusterveydenhuoltoa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on suunnitelmallinen, oppilas- ja opiskelijakeskeinen sekä kokonaisvaltainen toiminta, joka vahvistaa terveyden edistämistä, tehostaa varhaista tukea ja syrjäytymisen ehkäisyä. Tavoitteiden saavuttamiseksi yhteistyötä tehdään vanhempien/hoitajien, koko kouluyhteisön ja sosiaalitoimen kanssa. Kouluyhteisön (tilat, välineet) terveyden ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tehdään yhteistyötä työterveyshuollon ja työsuojelun kanssa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstö osallistuu koulukohtaisen oppilas- ja opiskeluhuoltosuunnitelman tekemiseen ja kutsuttuna monialaisen asiantuntijaryhmän kokoukseen.

Kouluterveydenhoitaja tekee määräaikaista ja laajat terveystarkastukset sekä varusmiestarkastukset, pitää akuuttivastaanottoa ja ohjaa oppilaita tarvittaviin tutkimuksiin/hoitoon lääkärille, koulupsykologille, koulukuraattorille, perheneuvolaan tai muihin terveystieteiden toimipisteisiin. Kouluterveydenhoitaja tarkastaa jokaisen oppilaan vuosittain.

Kouluterveydenhoitaja huolehtii kansallisen rokotusohjelman mukaisista rokotuksista, ohjaa ja opastaa oppilasta/opiskelijaa yhdessä opettajan, opinto-ohjaajan ja vanhempien/hoitajien kanssa ammatinvalintaan ja monenlaisissa kasvuun, kehitykseen ja elämään liittyvissä asioissa.

Koululääkäri pitää säännöllistä ajanvarauksellista vastaanottoa koululla. Koululääkäri tekee laajat tarkastukset 1., 5., 8. ja lukion toisen vuosiluokan oppilaille. Kutsunnanalaisille 18-vuotiaille koululääkäri tekee edellä mainitun tarkastuksen yhteydessä myös varusmiestarkastuksen. Koululääkäri kirjoittaa tarvittaessa läheteet erikoislääkärille. Koululääkärin ajanvarauksen huolehtii kouluterveydenhoitaja.

Viranhaltijan ilmoitusvelvollisuus

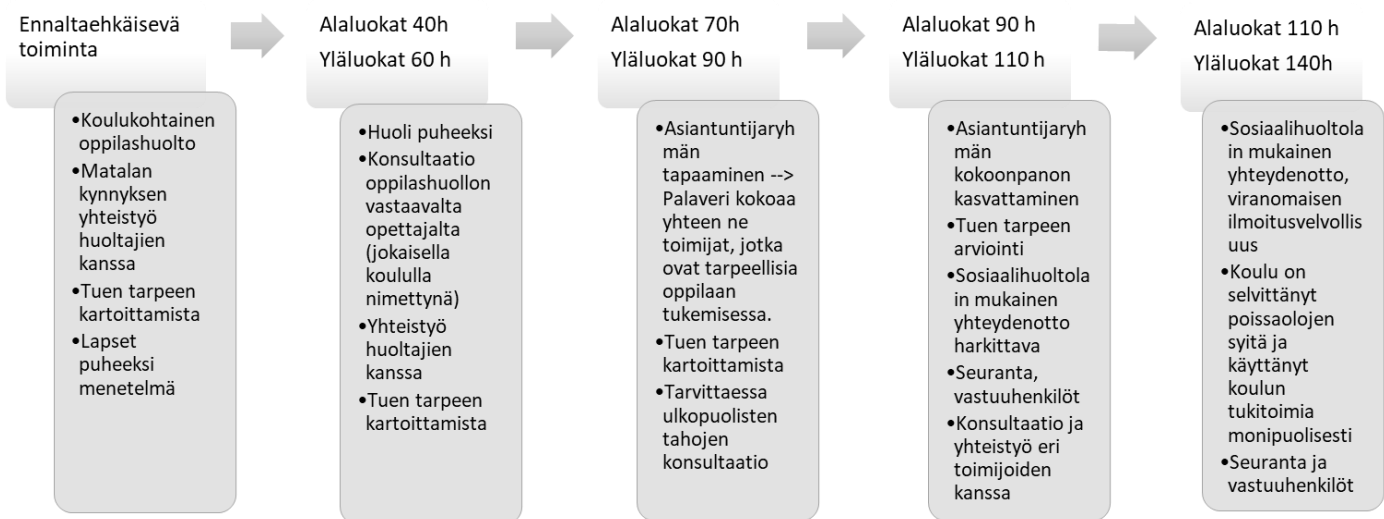
Jokaisella lapsella on oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon sekä turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. Opetustoimen työntekijällä on lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus silloin, kun he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Ilmoitusvelvollisuutta ei voi siirtää toiselle henkilölle tai työntekijälle. Ilmoitusvelvolliset tekevät lastensuojeluilmoituksen aina kirjallisesti kunnan sivuilta löytyvällä lomakkeella tai vapaamuotoisella ilmoituksella.

Jos on syytä epäillä, että kysymyksessä on lapsen kohdistuva väkivalta- tai seksuaalirikos, työntekijän on viipymättä tehtävä ilmoitus poliisille. Asiasta tehdään aina myös lastensuojeluilmoitus ja tiedotetaan huoltajaa. Mikäli epäillään, että vanhempi tai muu perheenjäsen on epäily rikoksentehtäjä, rikosilmoituksesta ja lastensuojeluilmoituksesta ei kerrota lapselle tai huoltajalle/hoitajille.

Poissaolot

Lähtökohtana on, että oppilas käy koulussa päivittäin lukujärjestyksensä mukaisesti ja huoltaja on vastuussa oppivelvollisuuden suorittamisesta. Koulun on seurattava oppilaan poissaoloja. Jos poissaoloja kertyy, oppilas jää yhä enemmän vaille opettajan antamaa opetusta ja ohjausta. Poissaolot etäännyttävät myös kouluyhteisöstä. Läsnaolo on tärkeää lapsen ja nuoren kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta: koulu on oppilaille tärkeä sosiaalinen ympäristö, ja kouluyhteisöön kiinnittyminen antaa paljon taitoja myöhempään muuhun yhteiskunnalliseen kiinnittymiseen.

OPPILAIEN POISSAOLAJEN SEURANTA JA REAGOINTI (lukukausittain)

Viranomaisen ilmoitusvelvollisuus sekä muu yhteistyö sosiaalihuollon kanssa on tapauskohtaisen harkinnan varaista ja sitä voidaan hyödyntää kaikissa poissaolojen seurannan vaiheissa.

Luvallinen poissaolo / Sairauspoissaolot

Koulun hyväksymä tai vanhemman selvittämä poissaolo. Sairas oppilas ei pysty käymään koulua ja on kotona lepäämässä. Toipuessa ja voinnin niin salliessa oppilas opiskelee oppimisen kannalta keskeiset asiat. Tarvittaessa oppilas saa tukea oppimiselleen koulussa. Huoltaja merkitsee Wilmaan tai kertoo luokanopettajalle/-valvojalle poissaolon syyn.

Luvatun poissaolo

Poissaolo on luvatun, kun oppilas on tietoisesti pois koulusta ilman hyväksyttävää syytä. Oppilas ei osallistu opetukseen, eikä koululla tai huoltajalla ole poissaololle selittävää tekijää. Tällaiset poissaolot ovat jo vähäisissä määrin huolestuttavia, ja niihin tartutaan heti.

Muut poissaolot

Huoltaja voi anoa oppilaalle poissaololupaa. Luokanopettaja/luokanvalvoja voi myöntää poissaolon enintään viideksi päiväksi. Tätä pidemmät poissaolot anotaan rehtorilta/koulunjohtajalta, joka tekee hallintopäätöksen koulutyöstä vapauttamiseksi. Näissä poissaoloissa oppilas suorittaa itsenäisesti hänelle etukäteen määritellyt koulutehtävät. Huoltaja on vastuussa tehtävien suorittamisesta.

Ongelmalliset koulupoissaolot

Usein poissaolojen taustalla on selvä syy. Silloinkin, kun poissaoloja on paljon ja koululla on herännyt huoli poissaolojen määrästä, on poissaolojen takana ymmärrettäviä tekijöitä. Kuitenkin vaikkapa jatkuvien fyysisten oireiden (mm. voimakas väsymys, kivut, migreeni) taustalta saattaa olla löydettävissä selittäviä kuormitustekijöitä, jotka osaltaan voimistavat oireilua. Poissaoloihin puuttumalla pyritään löytämään sellaisia kuormitustekijöitä, joihin olisi mahdollista vaikuttaa esimerkiksi opetusjärjestelyjen, oppilashuollon tai lapsiperheiden palvelujen tukitoimien kautta.

Kaikkiin poissaoloihin ei tarvita tukitoimia. Aktiivisella vuorovaikutuksella oppilaan, huoltajan ja koulun välillä pyritään siihen, että kaikista poissaoloista keskustellaan ja kaikki huolta aiheuttavat poissaolokierteet tulisivat löydetyksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ongelmallisen poissaolon taustalla on usein pitkään jatkunut kierre vähitellen lisääntyvistä poissaoloista. Näin poissaolojen määrä itsessään auttaa löytämään oppilaat, jotka kaipaisivat vahvempaa tukea kasvulleen.

Puuttumalla koulupoissaoloihin koulu ilmaisee olevansa aidosti kiinnostunut jokaisen oppilaansa jaksamisesta ja hyvinvoinnista sekä välittää viestin koulunkäynnin merkityksestä lapsen ja nuoren kehityksessä.

Perusopetuksen nivelvaiheet

Siirtymiä varhaiskasvatuksesta esikouluun, esikoulusta perusopetukseen, alaluokilta yläluokille ja yläluokilta toiselle asteelle kutsutaan nivelvaiheiksi. Nivelvaiheissa tehtävä yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen/nuoren koulupolku säilyy eheänä ja turvallisenä. Nivelvaiheessa on tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä paitsi huoltajan ja oppilaan myös lapsen/nuoren kanssa työtä tekevien asiantuntijoiden kanssa.

Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Esiopetus järjestetään Wiitaunionissa perusopetuksen yhteydessä. Esiopetuksen alkamista edeltävänä keväänä järjestetään tiedonsiirtoa varten moniammatillisen työryhmän palaveri. Työryhmään kuuluu varhaiskasvatuksen sekä esikoulun lapsiryhmien edustajia ja tarvittavia eri alojen asiantuntijoita. Työryhmässä siirretään tietoa muun muassa tulevien esikoululaisten vahvuuksista ja tuen tarpeista sekä ryhmädynamiikasta varhaiskasvatuksen ryhmissä. Esiopetukseen siirtyä huoltajan allekirjoittama tiedonsiirtolomake ja tarvittaessa muita asiakirjoja. Tarvittaessa yksittäisen lapsen asioita kokoonnutaan käsittelemään erillisessä palaverissa yhteistyössä huoltajien ja eri asiantuntijoiden kanssa.

Koulut järjestävät keväällä esiopetukseen siirtyville lapsille tutustumispäivän.

Esiopetuksesta perusopetukseen

Ennen perusopetuksen alkamista esiopettajien, erityisopettajien ja vastaanottavien luokanopettajien välillä siirretään tietoa oppilaiden vahvuuksista, mahdollisista tuen tarpeista ja ryhmädynamiikasta.

Esikoululaiset osallistuvat 1. luokkalaisten tutustumispäivään keväällä.

Alaluokilta yläluokille

Opplaan siirtyessä alaluokilta yläluokille nivelvaihtely aloitetaan hyvissä ajoin 6. luokan kevätlukukaudella. Yläluokille siirryttäessä siirretään luokanopettajien, erityisopettajien, vastaanottavien luokanvalvojien sekä opinto-ohjaajan välillä tietoa oppilaiden vahvuuksista sekä mahdollisista tuen tarpeista ja ryhmädynamiikasta.

Samana opetuksen järjestäjän alaisuudessa opetuksen kannalta olennainen tieto siirretään alaluokilta yläluokille. Lisäksi käytetään tiedonsiirtolomaketta huoltajien ja oppilaiden kuulemisessa.

Tulevat 7.-luokkalaisten osallistuvat yläkoulun tutustumispäivään keväällä. Lisäksi syyslukukauden alkaessa järjestetään toiminnallinen ryhmäytymispäivä.

Yläluokilta toiselle asteelle

Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä huoltajien kanssa, opettajien välisellä, opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Tukea tarvitsevien oppilaiden kohdalla siirtymiin kiinnitetään erityistä huomiota, ja jatko-opintosuunnittelun ja nivelvaihteyden tulisi liittyä myös osaksi HOJKS-työskentelyä.

Oppilaanohjauksessa tutustutaan eri aloihin ja oppilaitoksiin yläkoulun aikana. Opinto-ohjaaja käy jokaisen 9.-luokkalaisen kanssa keskustelun jatko-opinnoista. Tarvittaessa oppilas saa tehostettua oppilaanohjausta.

Opetuksen kannalta olennainen tieto siirretään yläluokilta toiselle asteelle. Tiedonsiirto toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Mikäli oppilas ei aloita toisella asteella tai keskeyttää sen ennen oppivelvollisuusiän päättymistä, on kotikunnan osoitettava opiskelijalle uusi koulutuspaikka.

Tehostettu ohjaus kesällä yhteishaun tulosten tullessa

Oppilaanohjaajalla on velvoite jälkiohjaukseen. Tällä pyritään varmistamaan oppilaan siirtyminen ja sijoittuminen peruskoulun jälkeisiin opintoihin tai muuhun ohjattuun toimintaan (OPH 2014). Yhteishakutulosten julkistamisen jälkeen oppilaanohjaaja tarkistaa ilman opiskelupaikkaa jääneet oppilaat ja ottaa heihin yhteyttä. Oppilaanohjaaja sopii oppilaan ja tämän huoltajien kanssa jatkotoimenpiteistä, joita voivat olla jatkuva haku eri koulutusohjelmiin, hakeminen TUVA -koulutukseen (tutkintoon valmentava koulutus), TELMA-koulutukseen (työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus) tai kansanopistojen opistovuoteen oppivelvollisille.

Saattaen vaihto peruskoulusta toiselle asteelle

	7. ja 8. luokat, 9. luokan syksy →	Kevät →	Kesä ja tuleva syksy →	
Oppilas & huoltaja	*keskustelut opon kanssa jatko-opinnoista *mahdollisuus tehostettuun oppilaanohjaukseen *TET-jaksot *tutustumiset jatko-opintopaikkoihin	Tiedonsiirtolomake *huoltaja ja nuori täyttävät lomakkeen *keskustelut opon kanssa jatko-opinnoista	Nuori vastaanottaa/ ei vastaanota/ jää ilman opiskelupaikkaa *mahdollisuus tehostettuun ohjaukseen *hakeutuminen TUVA, TELMA.... *jatkuva haku	Nuori aloittaa/ ei aloita toisella asteella *mahdollisuus tehostettuun ohjaukseen *etsivä nuorisotyö *ohjaamot *jatkuva haku
Oppilaanohjaaja	Oppilaan ohjaaminen ja tukeminen *ohjaa nuorta löytämään omat vahvuutensa ja tekemään omaa elämäänsä koskevia ratkaisuja *ohjaa opiskelupaikan hakemisessa *tukee nuorta saamaan perusopetuksen päättötodistuksen	Tiedonsiirto / Tiedonsiirtolomake Kartoitus nuorista, jotka eivät saa päättötodistusta *vastuuhenkilöstä sopiminen *tuen suunnittelu	Käy läpi yhteishaun tilanteen *ohjaa ilman opiskelupaikkaa jääneitä tai nuoria, jotka eivät ole tyytyväisiä samaansa paikkaan	Käy läpi oppilaiden jatko-opintoihin sijoittumisen *Valpas-seuranta (Oppivelvollisuuden valvonta- ja seurantapalvelu) *Nuoren asuinkunta on velvollinen osoittamaan nuorelle opiskelupaikan → sivistystoimen toimialajohtaja
Monialainen asiantuntijaryhmä				
Vastaanottavan tahon vastuuhenkilö	Siirtymävaiheen tukeminen *oppilaitosesittelyt ja oppilaitoksen toimintatapojen tutuksi tekeminen *tarvittaessa vastuuhenkilöiden vierailu luokissa		Käy läpi opiskelupaikan saaneet *ohjaa nuoret, jotka eivät ilmesty paikalle opintojen alkaessa tai eroavat oppilaitoksesta	Opiskelijan opintojen aloituksen tukeminen *Valpas ilmoitus ja seuranta opiskelunsa keskeyttäneistä

Lähteitä ja linkkejä

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki>

Lapset puheeksi -menetelmä www.mieli.fi

KiVa-koulu www.kivakoulu.fi/

Työkaluja poissaolosyiden kartoitukseen

Koulupoissaolojen taustojen kartoitukseen on olemassa erilaisia työkaluja. Ne auttavat jäsentämään kokonais kuvaa, erittelemään syitä ja oireita tarkemmin, mikä puolestaan auttaa tukitoimien suunnittelussa.

Toimintakykyarvio

Toimintakykyarvio on suunnattu erityisesti ammattilaisille (opettajille, oppilashuollon edustajille), joissain tapauksissa voi olla hyvä apuväline keskustelun tueksi yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa. 30 kohtaa täyttää kohtuullisen nopeasti, auttaa jäsentämään kokonais kuvaa. Arvio on visuaalisesti hyvin selkeä ja koonti antaa tiedon asteikolla “ei huolta - tilanne vaatii välittömästi toimenpiteitä”

<https://koulu.toimintakykyarvio.fi/>

ISAP - Koulupoissaolojen oireet ja syyt

ISAP-kartoitus toimii hyvin nuoren itsensä täytettäväksi. Auttaa nuorta itseään jäsentämään tilannettaan. Esimerkiksi toimiva malli on antaa oppilaan täyttää lomake ensin rauhassa läpi ja sen jälkeen kysyä lupaa katsoa koontia yhdessä. Testin tulokset antavat ainakin aikuiselle selkeää viestiä mahdollisista huolen paikoista. Lomake laskee tulokset automaattisesti lomakkeen loppuun.

<http://www.tuuve.fi/wp-content/uploads/2020/03/Koulupoissaolojen-oireet-ja-syyt-ISAP-Versio1.2.pdf>

SRAS-R Koulupoissaolokysely

SRAS-R-kartoitus toimii nuoremmillakin oppilailla yhdessä aikuisen kanssa täytettynä. Tämä kysely on hieman ISAP-kartoitusta lyhyempi. Kyselystä on olemassa omat lomakkeensa lapselle/nuorelle ja vanhemmalle.

Oppilaan lomake:

http://www.socca.fi/files/7718/Koulupoissaolokysely_-_lapsi_nuori.pdf

Huoltajan lomake:

http://www.socca.fi/files/7719/Koulupoissaolokysely_-_vanhemmat.pdf

Tulkintaohjeet lomakkeille:

http://www.socca.fi/files/7717/Koulupoissaolokysely_-_arviointiohje.pdf